

Factors Affecting Social Changes of Urak Lawoi Households in Lipe Island, Satun Province

*Pilaiwan Prapruit*¹

*Buncha Somboonsuke*²

Abstract

The purposes of this research were to study social characteristics of Urak Lawoi households, and to analyse factors affecting their social changes. The research instrument was the structured questionnaires. Data were analysed by using percentage and Pearson's correlation coefficient. 128 questionnaires (92.8 % of Urak Lawoi household) were collected. The study found that statistically significant factors affecting social changes of Urak Lawoi households in a positive way were 1) number of household members, 2) main occupation, 3) household income, 4) adequacy of income 5) deprivation of land rights, and 6) court cases. The statistically significant factors affecting social changes in a negative way were 1) commitment in Tao-kae fishery system, 2) employee engagement in tourism business, 3) household income, 4) supply of fresh water, 5) garbage, and 6) deprivation of land rights.

Keywords: Social Change, Urak Lawoi, Lipe Island

¹ Doctoral student, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Hatyai Campus

² Associate Professor, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Hatyai Campus

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของครัวเรือนชาวเลอุรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

พิไลวรรณ ประพุดติ 1

ปัญญา สมบูรณ์สุข 2

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอุรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเชิงโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) อาชีพที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลัก 3) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 4) ความเพียงพอของรายได้ 5) การถือครองสิทธิที่ดิน และ 6) คติพ้องร้องเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่ลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว 2) ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว 3) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 4) นำเพื่อการอุปโภคบริโภค 5) ขยะมูลฝอย และ 6) การถือครอง สิทธิที่ดิน

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชาวเลอุรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ

1 นักศึกษาปริญญาเอก คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่

2 รองศาสตราจารย์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทนำ

เกาะหลีเป๊ะอยู่ในขอบเขตของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากความงดงามทางธรรมชาติแล้ว ยังมีกลุ่มคนชาวเล (Sea Gypsies) ที่เรียกตัวเองว่า อูรักลาโว้ย อาศัยบนเกาะ 237 ครั้วเรือน (สำนักงานเทศบาลอำเภอเมืองสตูล, 2556) ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสวิถีชีวิตและการดำรงชีพที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลประกอบอาชีพประมงเพื่อการดำรงชีพ ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีวัฒนธรรมประเพณีและภาษาเป็นของตนเอง (Wongbusarakum, 2007) แต่หลังจากการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 วิถีชีวิตของชาวเลมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด (ดาฤทัย, 2550) แม้ว่า การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะกลายเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี แต่ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบด้วยเช่นกัน (Monterrubio et al., 2011) จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเบื้องต้นพบว่า ปัญหาวิกฤตสำคัญของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ คือ (1) ปัญหาที่ดินทำกินของชาวเล ข้อมูลที่ดินก่อนประกาศเขตอุทยาน ชาวเลที่ดินทำกินจำนวน 500 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่ น.ส.3 จำนวน 17 แปลง และพื้นที่ ส.ค.1 จำนวน 23 แปลง (หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติตะรุเตา, 2554) ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ดังกล่าวถูกกว้านซื้อโดยนายทุนจากแผ่นดินใหญ่ ทำให้ชาวเลไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และเกิดปัญหาการถูกบุกรุกไล่ที่ (Prapruit, 2014) (2) การประกอบอาชีพจากเดิมทำอาชีพประมงรอบเกาะและบริเวณใกล้เคียงตลอดทั้งปี ปัจจุบันชาวเลดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในช่วงหกเดือนของฤดูกาลท่องเที่ยวของเกาะ ทำให้การดำรงชีวิตของชาวเลขึ้นอยู่กับธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าว (3) วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมบนเกาะหลีเป๊ะมีประเพณีสำคัญหลักสองประเพณี ได้แก่ ประเพณีลอยเรือ ซึ่งจัดทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนพฤษภาคมและเดือนพฤศจิกายน และประเพณีไหว้พระจันทร์ จัดทุกวันขึ้น 15 ค่ำของทุกเดือน และจะมีสถานที่ประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันที่ดินบนเกาะโดยเฉพาะชายหาดซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมถูกนำไปใช้เพื่อสร้างที่พักและร้านอาหาร พื้นที่สาธารณะเพื่อการประชาคมในชุมชนมีน้อยลง และ (4) ภาษาอูรักลาโว้ยอยู่ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากเยาวชนและคนรุ่นใหม่ไม่พูดภาษาของกลุ่ม แต่ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งที่ตื้นเขินและแย่ง ถึงแม้ชาวเลจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการท่องเที่ยวบนเกาะ แต่แลกมาด้วยรูปแบบสังคมและคุณภาพชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์และรูปแบบที่พวกเขาคุ้นเคย ซึ่งถือเป็นต้นทุนการท่องเที่ยวทางสังคมที่สำคัญยิ่งของเกาะแห่งนี้ Faulkner and Tideswell (1997) กล่าวว่าหากเรามองข้ามตัวแปรภายในชุมชนที่เป็นทรัพยากรสำคัญ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจะส่งผลหายนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างรุนแรงในท้ายที่สุด และ Regina and Janet (2008) พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรคำนึงถึงความสามารถของชุมชนในการควบคุมผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

การวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเล อันเป็นผลพวงจากการเติบโตของการท่องเที่ยวทางทะเล เพื่อผานประเด็นสำคัญของการท่องเที่ยวทางทะเลกับจุดอ่อนไหวของอัตลักษณ์ทางสังคมของชาวเล อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างแรงงาน สร้างรายได้ที่ลงตัว ผดุงไว้ซึ่งองค์ประกอบทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม ให้คงอยู่คู่กับเกาะหลีเป๊ะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทั่วไป การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอูรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอูรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดผลกระทบทางสังคม และแนวคิดผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว สรุปพอสังเขปดังนี้

- 1) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล และคณะ (2548) กล่าวถึงความหมายว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบครอบครัวขยายเป็นระบบครอบครัวเดี่ยว เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อขาย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ ภาษา ในขณะที่จำนอง อดิวัฒน์สิทธิ์และคณะ (2548) กล่าวว่าการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมมี 4

ประการ คือ (1) การเปลี่ยนแปลงในคุณสมบัติของคนในชุมชนหรือสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ รายได้ เป็นต้น (2) การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมบางอย่างของคนในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบและปริมาณของการก่ออาชญากรรม การหย่าร้าง การย้ายถิ่น พฤติกรรมการบริโภคนิยม เป็นต้น (3) การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม เช่น การเปลี่ยนแปลงในอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองจากคนกลุ่มใดหรือไม่ แบบแผนความสัมพันธ์ในระบบครอบครัว ระบบการศึกษา ศาสนา เป็นต้น และ (4) การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนทางวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรืออุดมการณ์ของคนในสังคม เป็นต้น

2) แนวคิดผลกระทบทางสังคม (Social Impact) เป็นการศึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมในทุกด้าน ซึ่งการพัฒนาใดๆ ก็ตามย่อมมีสิ่งที่ดีตามมาเสมอ โดยหลักๆ แล้ว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมักจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ รายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1) สถานที่ทำการวิจัย: หมู่ที่ 7 บ้านเกาะหลีเป๊ะ ซึ่งอยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

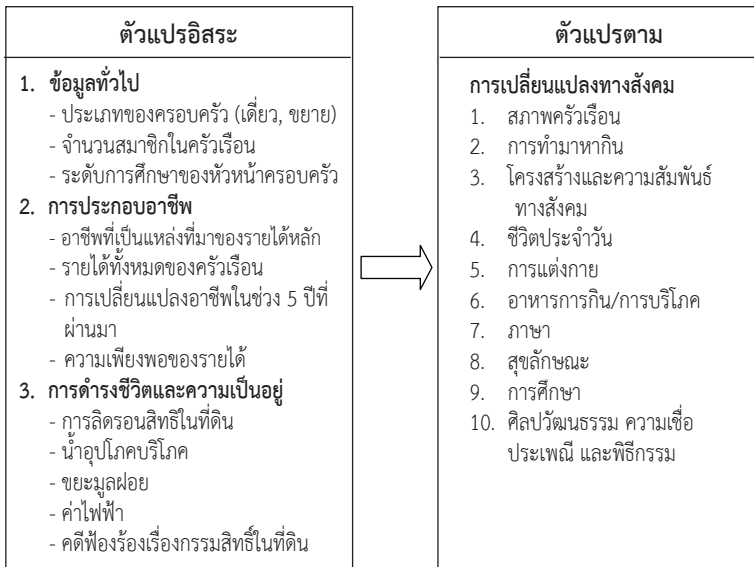
2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: ประชากรที่ศึกษาได้แก่ ครูเรือนชาวเล อูรักลาโว้ย ที่อาศัยอยู่จริงบนเกาะหลีเป๊ะ จำนวน 138 ครูเรือน ซึ่งผู้วิจัยต้องการจัดเก็บทั้งหมด จึงไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และสามารถเก็บแบบสอบถามได้จริง 128 ครูเรือน (คิดเป็นร้อยละ 92.75 ของครูเรือนชาวเลที่อาศัยอยู่จริง) โดยสอบถามจากหัวหน้าครูเรือนหรือตัวแทนครูเรือน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยได้พัฒนาและออกแบบคำถามขึ้น โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสำรวจเบื้องต้น (preliminary survey) มีการวัดความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์/เนื้อหาสาระจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Content: IOC) ที่ 0.6-1.0 และทำการทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีการของครอนบาค สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมทั้งหมด 10 ด้าน รวมทั้งหมด 84 ประเด็น กลุ่มตัวอย่างทดสอบที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงคือชาวเลอุรักลาไวย์ที่หมู่บ้านสังกาอู เกาะลันตาจังหวัดกระบี่ จำนวน 25 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟา ผลปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟา 0.91 จึงนำเครื่องมือมาใช้ในการวิจัย

4) สถิติที่ใช้ในการวิจัย: ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบความสัมพันธ์ 2 ตัว ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient: r) ใช้ในกรณีตัวแปรอิสระมีมาตรการวัดระดับอันตรภาคและแบบอัตราส่วน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซเรียล (The Point Biserial Correlation Coefficient: r_{pb}) ใช้ในกรณีตัวแปรอิสระมีมาตรการวัดระดับแบบนามบัญญัติ โดยนำหลักการของตัวแปรหุ่น เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปร (Dummy Variable), (Howell, 2004). ตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอุรักลาไวย์ เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากร

จากการสอบถามข้อมูลของสมาชิกในครัวเรือนจากหัวหน้าครัวเรือนพบว่า ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ 128 ครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกรวมทั้งหมด 562 คน มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.39 คนต่อครัวเรือน มีอายุเฉลี่ย 26.79 ปี เป็นเด็ก มีอายุไม่เกิน 10 ปี มากที่สุด ร้อยละ 25.6 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วง 11-20 ปี ร้อยละ 18.9 และมีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป น้อยที่สุด ร้อยละ 3.7 มีสถานภาพแต่งงานตามประเพณีชาวเล และโสด ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 45.2 และ 43.6 ตามลำดับ เป็นเพศชาย และเพศหญิง ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 50.0 และ 48.2 และส่วนที่เหลือเป็นเพศที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด สำหรับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนชาวเลนั้น พบว่า มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.5) มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีสมาชิกในครัวเรือนชาวเลบางส่วน ได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีและปริญญาโทถึงร้อยละ 0.7 และ 1.4 ตามลำดับ และหัวหน้าครัวเรือนให้ข้อมูลว่า ลักษณะครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวเดี่ยวถึง 101 ครัวเรือน หรือร้อยละ 78.9 และเป็นครอบครัวขยายจำนวน 27 ครัวเรือน หรือร้อยละ 21.1

2. การประกอบอาชีพ

ผลการศึกษาพบว่า ก่อนที่จะมีธุรกิจท่องเที่ยว ชาวเลประกอบอาชีพประมง (หมายรวมทั้งการทำประมงอิสระและการทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแม่¹) มากที่สุด ร้อยละ 72.7 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 7.0 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่างก่อสร้าง และมีอาชีพรองมากที่สุด คือ การขับเรือนำเที่ยว ร้อยละ 32.8 (ดังตาราง 1)

ส่วนอาชีพที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลักในครัวเรือนพบว่า อาชีพประมง (ทั้งสองรูปแบบ) เป็นแหล่งที่มาของรายได้มากที่สุด ร้อยละ 48.4 รองลงมา คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ของตัวเอง) ร้อยละ 25.8 และเป็นที่น่าสังเกตว่าจากจำนวนชาวเลที่ประกอบอาชีพหลักประมงทั้งหมด 93 ราย

¹ การทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแม่ หมายถึง การทำประมงที่มีเจ้าแม่สนับสนุนเรือและเครื่องมือประมง เพื่อแลกกับแรงงาน ความรู้ และทักษะประมงของชาวเลอุรักลาไว้อยู่ และเจ้าแม่เป็นผู้รับผิดชอบสัตว์ทะเลที่จับมาได้ โดยราคาที่เจ้าแม่กำหนด ชาวเลอุรักลาไว้อยู่มักจะซื้อของที่ร้านเจ้าแม่โดยใช้ระบบเงินเชื่อ

(ตาราง 1) มีรายได้หลักจากอาชีพประมงเพียง 62 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.7 ส่วนที่เหลืออีก 31 รายหรือร้อยละ 33.3 กลับมีรายได้หลักจากอาชีพอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ที่มาจากธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้จากธุรกิจการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาเป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก

ตาราง 1: การประกอบอาชีพก่อนจะมีธุรกิจการท่องเที่ยวเกิดขึ้นบนเกาะ
(n=128)

อาชีพ	อาชีพหลัก		อาชีพรอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	2	1.6	35	27.4
การทำประมงอิสระ	29	22.7	4	3.2
การทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก	64	50.0	3	2.3
ขับเรือท่องเที่ยว	6	4.7	42	32.8
ธุรกิจนำเที่ยวและดำน้ำ	1	0.8	-	-
ธุรกิจร้านอาหาร	1	0.8	4	3.1
ธุรกิจรีสอร์ท/ ที่พัก	3	2.3	6	4.7
ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว	3	2.3	10	7.8
ค้าขาย/ ร้านขายของชำ	1	0.8	8	6.3
รับทำและซ่อมเรือ/ อุปกรณ์ประมง	-	-	1	0.8
รับจ้างทั่วไป	9	7.0	12	9.4
พนักงานของรัฐ/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ รับราชการ	5	3.9	-	-
นักเรียนนักศึกษา	3	2.3	3	2.3
ธุรกิจส่วนตัว	1	0.8	-	-

สำหรับรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองทั้งก่อนและหลังจะมีธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะพบว่า ก่อนที่จะมีธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะนั้น ชาวเลร้อยละ 50 มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน รองลงมา มีรายได้ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน แต่หลังจากมีธุรกิจท่องเที่ยวเกิดขึ้น พบว่า ชาวเลมีรายได้ตั้งแต่ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด คือ ร้อยละ 28.1 รองลงมา มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 25.8 (ดังตาราง 2)

ตาราง 2: รายได้ต่อเดือนของครัวเรือนจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองก่อนและหลังมีธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะ (n=128)

รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน	หลังจากมีธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะ		ก่อนจะมีธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 5,000 บาท	64	50.0	5	3.9
5,001-10,000 บาท	50	39.1	36	28.1
10,001-15,000 บาท	5	3.9	33	25.8
15,001-20,000 บาท	5	3.9	26	20.3
20,001-25,000 บาท	2	1.6	19	14.8
25,001-30,000 บาท	1	0.8	3	2.3
30,001-35,000 บาท	-	-	1	0.8
มากกว่า 35,000 บาท	1	0.8	5	3.9

เมื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงินพบว่า ปัจจุบันครัวเรือนชาวเลร้อยละ 43.8 มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาพบว่า ชาวเล 40 ครัวเรือน หรือร้อยละ 31.3 มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ โดยส่วนใหญ่ในอดีต ชาวเลประกอบอาชีพประมงเป็นหลักและเปลี่ยนอาชีพใหม่เป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ เจ้าของธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจรีสอร์ท/ที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวและดำน้ำ เป็นต้น รองลงมาเปลี่ยนอาชีพใหม่เป็นอาชีพขับเรือนำเที่ยว และลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังเปลี่ยนมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น

เหตุผลที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ชาวเลส่วนใหญ่ร้อยละ 60.0 เห็นว่า เป็นอาชีพที่มีรายได้ดีกว่าอาชีพเดิม รองลงมาร้อยละ 17.5 เห็นว่า เป็นอาชีพที่ความมั่นคงกว่าอาชีพเดิม และร้อยละ 10.0 เห็นว่า เป็นอาชีพที่ใช้แรงงาน (กำลังกาย) น้อยกว่าอาชีพเดิม (ดังตาราง 3)

ตาราง 3 : ความเพียงพอของรายได้และการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ความเพียงพอของรายได้		
เพียงพอแต่ไม่มีเงินเก็บ	21	16.4
เพียงพอและมีเงินเก็บ	51	39.8
ไม่เพียงพอ	56	43.8
สมาชิกในครัวเรือนที่ต้องเปลี่ยนอาชีพ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา		
ใช่	40	31.3
ไม่ใช่	88	68.8
อาชีพใหม่ (n=40)		
เจ้าของธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยวและดำน้ำ		
ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจรีสอร์ท/ที่พัก	26	65.0
ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว	7	17.5
อื่นๆ ได้แก่ รับเหมาก่อสร้าง, แรงงานรับจ้างทั่วไป	5	12.5
ไม่ได้ทำงาน /แม่บ้าน	2	5.0
เหตุผลที่มีการเปลี่ยนอาชีพ (n=40)		
อาชีพใหม่รายได้ดีกว่า	24	60.0
อาชีพใหม่มีความมั่นคงมากกว่า	7	17.5
อาชีพใหม่ใช้แรงงาน (กำลังกาย) น้อยกว่า	4	10.0
อื่นๆ ได้แก่ เป็นอาชีพใหม่ใช้เวลาในแต่ละวันน้อยกว่า, มีหน้าตาทางสังคมมากกว่า เป็นต้น	5	12.5

3. การดำรงชีวิตและความเป็นอยู่

จากการสำรวจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลตามการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพบว่า ลักษณะบ้านเรือนของชาวเลมีการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะเดิมไปมาก กล่าวคือ ชาวเลเกินกว่าครึ่งมีบ้านคอนกรีตตามแบบสมัยใหม่ ชั้นเดียวและบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ชั้นเดียว ในขณะที่บ้านไม้ยกพื้นตามแบบชาวเลดั้งเดิมเหลือเพียง 21.1 เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาสำคัญของชาวเลที่พบมากที่สุด คือ การถูกกลืนสิทธิที่ดิน ร้อยละ 82.0 รองลงมาคือ ปัญหาชุมชนแออัดและขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 58.6 และ 52.3 ตามลำดับ

เมื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ปัญหาการถูกลิตรอนสิทธิที่ดินส่วนใหญ่ เป็นการถูกลิตรอนสิทธิในที่อยู่อาศัยถึง 99 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 94.3 ของผู้ถูกลิตรอนสิทธิที่ดินทั้งหมด และเกิดเป็นคดีฟ้องร้องกันถึง 46 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 43.8 ของผู้ถูกลิตรอนสิทธิที่ดินทั้งหมด โดยคู่กรณีส่วนใหญ่เป็นนายทุนและญาติ

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพบว่า ในภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่ดีขึ้นในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 และมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางที่แย่ลงในระดับปานกลางเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 รายละเอียดแสดงในตาราง 4

ตาราง 4: ความเพียงพอของรายได้และการเปลี่ยนแปลงอาชีพในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	ดีขึ้น			แย่ลง		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 สภาพครัวเรือน	3.27	1.14	ปานกลาง	3.46	1.01	มาก
ด้านที่ 2 การทำมาหากิน	3.38	1.05	ปานกลาง	3.37	0.94	ปานกลาง
ด้านที่ 3 โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม	2.96	1.07	ปานกลาง	3.39	0.96	ปานกลาง
ด้านที่ 4 ชีวิตประจำวัน	2.93	1.24	ปานกลาง	3.41	1.10	มาก
ด้านที่ 5 การแต่งกาย	3.18	0.98	ปานกลาง	3.77	1.18	มาก
ด้านที่ 6 อาหารการกิน/การบริโภค	3.02	1.10	ปานกลาง	3.21	0.86	ปานกลาง
ด้านที่ 7 ภาษา	3.08	1.13	ปานกลาง	3.76	1.21	มาก
ด้านที่ 8 สุขลักษณะ	3.03	1.16	ปานกลาง	3.74	0.91	มาก
ด้านที่ 9 การศึกษา	2.93	1.42	ปานกลาง	2.98	1.11	ปานกลาง
ด้านที่ 10 ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม	3.36	1.27	ปานกลาง	3.07	0.85	ปานกลาง
ภาพรวม	3.13	1.14	ปานกลาง	3.38	0.97	ปานกลาง

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 =ดีขึ้น/ แย่ลงน้อยที่สุด, 1.81-2.60 =ดีขึ้น/ แย่ลงน้อย, 2.61-3.40 =ดีขึ้น/ แย่ลงปานกลาง, 3.41-4.20 =ดีขึ้น/ แย่ลงมาก และ 4.21-5.00 =ดีขึ้น/ แย่ลงมากที่สุด

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอุรักลาโว้ย เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า

1) ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยวเป็นของตนเอง รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงอาชีพใน 5 ปีที่ผ่านมา ความเพียงพอของรายได้และการถือครองสิทธิที่ดิน ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบแปรผันตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการเปลี่ยนแปลงฯ ในประเด็นต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างความหมายของผลที่ได้ เช่น ตัวแปรจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชาวเลมีจำนวนมาก ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นในเรื่องการมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชาวเลมากขึ้น ในทางตรงข้าม หากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชาวเลน้อย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นในเรื่องการมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชาวเลน้อยลงด้วย ($r=.300, p=0.01$) ทำนองเดียวกับตัวแปรอิสระอื่นๆ รายละเอียดแสดงในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นของชาวเลอุรักลาโว้ย

ตัวแปรอิสระ	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น	ประเด็น	r
1.จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ด้านการทำมาหากิน	- การมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	.300**
2.อาชีพที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลัก - การทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นของตนเอง	ด้านการทำมาหากิน	- การมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	.362**

ตัวแปรอิสระ	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น	ประเด็น	r
		- รายได้	.282**
		- เพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขาย	.452**
	ด้านชีวิตประจำวัน	- การทำหน้าที่พ่อบ้านของสามี่	.325**
		- กล้าคิดกล้าทำ	.361**
	ด้านภาษา	- การพูดภาษาไทยในครอบครัว	.284**
		- การอ่าน/เขียนภาษาไทยในครอบครัว	.252**
		- การพูดภาษาอังกฤษในครอบครัว	.223**
		- การอ่าน/เขียนภาษาอังกฤษในครอบครัว	.270**
		- ค่านิยมในการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชุมชน	.273**
		- ค่านิยมในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในชุมชน	.288**
	ด้านสุขลักษณะ	- สุขอนามัยของชาวเลบนเกาะ	.292**
		- การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ	.214**
	ด้านศิลปวัฒนธรรม	- การเผยแพร่วัฒนธรรมชาวเลฯ	.284**
	ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม	- การแสดงออกถึงลักษณะเด่นของชาวเลฯ	.339**
		- การประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น พิธีลอยเรือ	.338**

ตัวแปรอิสระ	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น	ประเด็น	r
		- การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสชาวเลฯ	.256**
		- ศิลธรรม/ความซื่อสัตย์	.311**
3. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน	ด้านการทำมาหากิน	- เพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำงานธุรกิจค้าขาย	.231**
	ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม	- ความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างครอบครัวชาวเลฯกับชาวต่างชาติ	.226**
	ด้านชีวิตประจำวัน	- การทำหน้าที่แม่บ้านของภรรยา	.278**
		- การทำหน้าที่พ่อบ้านของสามี	.250**
		- การทำหน้าที่ของผู้สูงอายุในครอบครัว	.211**
		- การเล่นเกม	.252**
		- กล้าคิดกล้าทำ	.231**
	ด้านอาหารการกิน/การบริโภค	- การประกอบอาหารกินเองในครัวเรือน	.211**
	ด้านภาษา	- การอ่าน/เขียนภาษาอังกฤษในครอบครัว	.222**
4. ความเพียงพอของรายได้	ด้านการทำมาหากิน	- รายได้	.262**
		- พื้นที่ทำมาหากิน/พื้นที่ทำกิน	.252**
5. การลิตรอนสิทธิที่ดิน	ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม	- ความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างครอบครัวชาวเลกับผู้นำทางพิธีกรรม	.232**
6. คดีฟ้องร้องเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน	ด้านการทำมาหากิน	- การสืบทอดภูมิปัญญาในการทำประมง	.225**

2) ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบทางสังคมที่แย่ง ได้แก่ อาชีพการทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว และอาชีพปลูกจางในธุรกิจท่องเที่ยว การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ขยะมูลฝอยในชุมชน การลิดรอนสิทธิที่ดิน และคดีฟ้องร้องเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบแปรผันตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเด็นต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่างความหมายของผลที่ได้ เช่น ตัวแปรอาชีพการทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว พบว่า หากชาวเลประกอบอาชีพการทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว ยิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่ง ในเรื่องการมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชาวเล ในทางตรงข้าม หากชาวเลไม่ประกอบอาชีพการทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางที่แย่งเรื่องการมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชาวเลน้อย ($r=.282, p=0.01$) ทำนองเดียวกับตัวแปรอิสระอื่นๆ รายละเอียดแสดงในตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่งของชาวเล
อุรักลาโว้ย

ตัวแปรอิสระ	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เพิ่มขึ้น	ประเด็น	r
1. การทำประมงในระบบลูกน้องเจ้าแก้ว	ด้านการทำมาหากิน	- การมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว - การสืบทอดภูมิปัญญาในการทำประมง - เพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขาย	.231** .279** .230**
	ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม	- ความสัมพันธ์ในสังคมนระหว่างครอบครัวชาวเลกับชาวต่างชาติ	.256**
	ด้านชีวิตประจำวัน	- กล้าคิดกล้าทำ	.249**
	ด้านศิลปวัฒนธรรมความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม	- การประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น พิธีลอยเรือ - การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสชาวเล	.248** .195**

ตัวแปรอิสระ	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น	ประเด็น	r
2. ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว	ด้านการทำมาหากิน	- การมีธุรกิจเป็นของตัวเอง	.264**
	ด้านภาษา	- การพูดภาษาอังกฤษ - ค่านิยมในการใช้ภาษาอังกฤษ - การสื่อสารในชุมชน	.265** .229**
3. รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน	ด้านชีวิตประจำวัน	- บทบาทผู้หญิงและเยาวชนในการพัฒนาชุมชน	.271**
4. น้ำเพื่อการอุปโภค	ด้านการทำมาหากิน	- เพิ่มพูนความรู้สึกรักการทำการค้าขาย	.226**
5. ขยะมูลฝอย	ด้านสุขลักษณะ	- สุขอนามัยของชาวเลบนเกาะ	.253**
6. การสิทธิที่ดิน	ด้านสภาพครัวเรือน	- การถือครองที่ดิน - เพิ่มพูนความรู้สึกรัก	.229** .249**
	ด้านการทำมาหากิน	การทำการค้าขาย	.218**
	ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม	- ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวชาวเลกับญาติพี่น้อง - ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวชาวเลกับชาวเลด้วยกันในชุมชน	.216**

วิจารณ์และสรุปผล

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น

มี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) อาชีพที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลัก 3) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 4) ความเพียงพอของรายได้ 5) การสิทธิที่ดิน และ 6) การฟ้องร้องเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพที่เป็นแหล่งที่มาของรายได้หลัก

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนและความเพียงพอของรายได้ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอาชีพและแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น

การทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นของตนเอง พบว่า ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นทั้งด้านการทำมาหากิน ด้านชีวิตประจำวัน ด้านภาษาด้านสุขลักษณะ และด้านศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม โดยเฉพาะในประเด็นของภาษาพบว่า การทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นของตนเองทำให้ชาวเลมีทักษะการพูดอ่านเขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น รวมถึงมีค่านิยมที่ดีในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษในการสื่อสารในชุมชน นอกจากนี้ การทำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นของตนเอง ยังมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่โดดเด่นมากในเรื่องการเผยแพร่วัฒนธรรมของชาวเลอุรักลาไวย์ การแสดงออกถึงลักษณะเด่นของชนเผ่า การประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น พิธีลอยเรือ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึก พบว่า หน่วยงานและบุคคลจากภายนอกขาดความระมัดระวังในการเข้ามาแทรกแซงในพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ เช่น การรื้อพิธีเปิดจากหน่วยงานต่างๆ ในการประกอบพิธีกรรมของชนเผ่า การบรรจุกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแข่งขันกีฬาเข้ามาในช่วงเวลาของการประกอบพิธีกรรมดั้งเดิม เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ขาดความเคารพในกระบวนการประกอบพิธีกรรมของชนพื้นเมืองอย่างไม่ตั้งใจ

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายด้านหลายประเด็น ที่เห็นได้ชัดเจนคือ เพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขาย ซึ่งปกติชาวเลมักจะไม่ให้ความสำคัญกับการค้าขายมากนัก เนื่องจากโดยพื้นฐานของชาวเลเป็นคนเหนียวอาย ไม่มีความมั่นใจในการติดต่อกับคนภายนอก (Hogan, 1972; Granbom, 2005) และมีความผูกพันกับการได้รับการปกป้องจากระบบเผ่าเก่ามาก่อน (Wongbusarakum, 2007) แต่การที่มีรายได้มากขึ้น ทำให้มีความกล้าคิดกล้าทำเพิ่มมากขึ้น และทำให้การทำหน้าที่ของแต่ละคนทั้งหน้าที่ของสามีภรรยาและผู้สูงอายุในครอบครัวทำได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามรายได้ที่มากขึ้นนี้ชาวเลมองว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีต่อการเล่นแชร์ การซื้อหอยใต้ดิน การซื้อเบอร์หุ้น ซึ่งเป็นเงินทุนในกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงชาวเลบนเกาะหลีเป๊ะในปัจจุบัน

เป็นที่น่าประหลาดใจว่าปัจจัยของปัญหาการถูกกลืนวิถีชีวิตที่มีการ

เปลี่ยนแปลงทางบวก ทั้งนี้เป็นเพราะการประสบปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวเลมีการปรึกษากับผู้นำทางพิธีกรรมมากขึ้น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการแก้ปัญหา

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่งลง

มี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การทำประมงในระบบลูกน้องเก่าแก่ 2) ลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว 3) รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน 4) น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค 5) ขยะมูลฝอย และ 6) การลิดรอนสิทธิที่ดิน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่งลงส่วนใหญ่เป็นปัจจัยในด้านการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ ได้แก่ น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ขยะมูลฝอย การลิดรอนสิทธิที่ดิน รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ การทำประมงในระบบลูกน้องเก่าแก่ การเป็นลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว

การทำประมงในระบบลูกน้องเก่าแก่ พบว่า ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่งลงทั้งในด้านการทำมาหากิน ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านชีวิตประจำวัน และด้านศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณี โดยเฉพาะในประเด็นของการทำมาหากิน พบว่าการทำประมงในระบบลูกน้องเก่าแก่ ทำให้การมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การสืบทอดภูมิปัญญาในการทำประมง และการเพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขายลดน้อยลง นอกจากนี้ ยังทำให้การกล้าคิดกล้าทำ การเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสลดลง ทั้งนี้เนื่องจากยังติดอยู่ในวัฏจักรของระบบเก่าแก่

การลิดรอนสิทธิที่ดินพบว่า ความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แย่งลงในด้านสภาพครัวเรือน การทำมาหากิน และโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม จากการสำรวจพบว่า ปัจจุบันชาวเลร้อยละ 82.0. ประสบปัญหาถูกลิดรอนสิทธิที่ดิน โดยร้อยละ 78.1 ถูกลิดรอนจากญาติพี่น้องและชาวเลด้วยกันเอง ร้อยละ 75.2 ถูกลิดรอนจากนายทุน และร้อยละ 9.5 ถูกลิดรอนจากหน่วยงานราชการ ซึ่งปัจจัยนี้จะมีอิทธิพลต่อการถือครองที่ดิน การเพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขาย ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวชาวเลกับญาติพี่น้อง และความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวชาวเลกับชาวเลด้วยกันยังมีความสัมพันธ์ที่แย่งลง เป็นที่น่าสังเกตว่าร้อยละของการถูกลิดรอนสิทธิที่ดินจะมาจากญาติพี่น้องและชาวเลด้วยกันเองสูงสุด ทั้งนี้ ชาวเลหลายคนประสบปัญหาถูกไล่ที่เนื่องจากญาติพี่น้องนำที่ดินไปขายให้กับนายทุนโดยไม่มีการบอกกล่าว

การเป็นลูกจ้างในธุรกิจท่องเที่ยวส่งผลให้การใช้ภาษาอุรักลาโว้ยเพื่อการสื่อสารในครอบครัวและในชุมชนลดลง ส่วนตัวแปรรายได้ ถึงแม้เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น แต่ก็มีความสัมพันธ์ที่แย่งเช่นกัน ในประเด็นของทำให้บทบาทของผู้หญิงและเยาวชนในการพัฒนาชุมชนลดลง ทั้งนี้เพราะมุ่งมั่นในรายได้มากกว่าการพัฒนาในส่วนรวม

นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้พบว่า มีตัวแปรหรือปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 4 ตัว ได้แก่ ประเภทของครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สิทธิทำกินในทะเล และค่าไฟฟ้า ทั้งนี้ประเภทครัวเรือนและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และค่าไฟฟ้า ของชาวเลไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ส่วนสิทธิทำกินในทะเลนั้นไม่มีความขัดแย้งเพราะเป็นการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่มีรายได้ดีกว่าจากการทำประมง

หากพิจารณาในอีกด้านหนึ่งของผลการศึกษาพบว่า การดำรงชีวิตของชาวเลไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเลย ไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ ได้แก่ การแต่งกายและการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการลดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านการเพิ่มพูนความรู้สึกรักของการทำธุรกิจค้าขายของชาวเลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การมีอาชีพทางเลือกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการบูรณาการองค์ความรู้และความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ชาวเลสำหรับการท่องเที่ยว การรวมกลุ่มชาวเลเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ชาวเลหลุดพ้นจากการทำประมงในระบบลูกน้องเถาแ่และสร้างระบบการผลิตในกลุ่มของตนเอง นอกจากนี้ภาครัฐควรเข้ามาควบคุมดูแลการใช้อำนาจของคนบางกลุ่มในการลิดรอนสิทธิการประกอบกิจการเชิงพาณิชย์ต่างๆ ของชาวเล การส่งเสริมให้จ้างแรงงานในท้องถิ่นเพื่อกระจายรายได้ให้กับชาวเล เป็นต้น ทั้งนี้การดำเนินงานดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทุนทางธรรมชาติของธุรกิจและหลักของการจัดสรรทรัพยากรตามบริบทของพื้นที่ โดยการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่เอื้อกันทั้งระบบ โดยเจ้าหน้าที่รัฐควรเข้ามาสอดส่องดูแลอย่างทั่วถึงและเข้มงวด

- 1) แนวทางในการลดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของชาวเลจาก

กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ของเกาะที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและมีข้อตกลงร่วมกันในการใช้ประโยชน์บนเกาะ สร้างวัฒนธรรมร่วมระหว่างชาวเลกับนักลงทุนนอกพื้นที่ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะให้เป็นไปในแนวทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนเกาะเป็นโครงการหนึ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของชาวเล การดำรงซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่า และการเพิ่มอาชีพและรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชาวเล

2) แนวทางในการลดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมดั้งเดิมของชาวเลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำชุมชน ควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ แก่เยาวชนรุ่นใหม่ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีต่างๆ ให้มากขึ้น ให้ความสำคัญกับประเพณีชาวเลอย่างแท้จริง ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นการสร้างความสามัคคีและความร่วมมือให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อลดช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสมาชิกชาวอุรักลาไวย์จากการเข้ามาของวัฒนธรรมจากภายนอก เช่น การรักษาและการจัดกิจกรรมที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวเล เพื่อการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชนชาวเลอุรักลาไวย์ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นเมือง (McElroy, 2002) หน่วยงานที่ต้องการสนับสนุนประเพณีและพิธีกรรมดั้งเดิมควรให้ความเคารพและระมัดระวังการเข้าไปแทรกแซงการประกอบพิธีกรรมอย่างไม่ต้องใจ

3) แนวทางในการลดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน/สภาพชุมชนบนเกาะจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินและการอยู่อาศัยของชุมชนชาวเลอุรักลาไวย์ ควรเข้ามาจัดสรรที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวเลอย่างเป็นหลักแหล่ง เพื่อป้องกันการบุกรุกและเอาเปรียบจากนักลงทุนภายนอกพื้นที่ โดยต้องมีการทำความเข้าใจของชาวเลในการนำที่ดินไปใช้ที่ไม่เกิดประโยชน์ เช่น การขายต่อให้กับกลุ่มนายทุน เป็นต้น แนวทางการจัดการเกี่ยวกับการใช้ที่ดินมีดังนี้

3.1) การออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน ที่อยู่อาศัยให้กับชาวเลตามความเหมาะสมของการครอบครองและอยู่อาศัย

3.2) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิในที่ดินและการใช้ที่ดินแก่ชาวเลอุรักลาไวย์

ให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิในที่ดิน การเก็บรักษาเอกสารการครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่จำเป็นของชาวเล

3.3) การจัดสรรที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวเลอย่างเป็นหลักแหล่ง

3.4) ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนชาวเลให้ใช้ที่ดินที่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น การสร้างที่พักอาศัยรูปแบบของโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยว โดยจัดทำในลักษณะของการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน

3.5) ควรมีพื้นที่สาธารณประโยชน์บนเกาะเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นสาธารณประโยชน์ของส่วนรวม เช่น การประชุมประชาคม การประกอบพิธีกรรม การดำเนินกิจกรรม การคัดแยกขยะ การถ่ายทอดศิลปประเพณีแก่เยาวชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2548). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิม ฤกษ์จุฬิมล และคณะ. (2548). *มนุษย์กับสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดาถุณย์ จรูญทอง. (2550). *ประวัติศาสตร์ชุมชนอุรักลาโว้ยเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ระหว่างปี พ.ศ. 2493-2549*. การค้นคว้าอิสระปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติตะรุเตา. (2554). *รายงานผลการสำรวจจำนวนประชากรชาวเลในพื้นที่ เกาะอาดัง, อุทยานแห่งชาติตะรุเตา*. ฝ่ายจัดการทรัพยากร ธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ.
- สำนักงานเทศบาลอำเภอเมืองสตูล. (2556). *แบบรายงานบัญชีคนในบ้าน ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล*. เทศบาลอำเภอเมืองสตูล.
- Faulkner, B. and C. Tideswell. 1997. A framework for monitoring community impacts of tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. Vol.5, pp. 3-28.
- Granbom, A. (2005). *Urak Lawoi. Working Paper in Social Anthropology*. Department of Sociology. Lund University: Sweden.
- Hogan, D. (1972). Men of the sea: coastal tribes of south Thailand's

- west coast. *Journey of the Siam society*, Vol.60, pp. 205-235.
- Howell, D.C. (2004). *Fundamental Statistics for the Behavioral Sciences*, 5th. Duxbury Press. Pacific Grove.
- McElroy, J. and Olazarri, P. (1997). A tourism penetration index for small island destinations. *Bank of of Valletta Review*. Vol.16, pp. 1-10.
- Monterrubio, J. C., Fernandez, M. J., and Gulleto, G. S. (2011). Tourism and social change. A qualitative study on community perceptions in Huatulco, Mexico. *Cuadernos de Turismo*. Vol.28, pp. 255-256.
- Prapruit, P. and B., Somboonsuke. (2014). Impact of tourism on livelihood of Urak Lawoi in Lipe island. *The PSU-USM-NSTRU International Conference on Arts and Sciences 2014. "Arts and Sciences Research 2014: Spot of Change for Tomorrow"* ; 2-3 June 2014; Songkhla, Thailand.
- Regina, S. and M. Janet, 2008. Tourism in small island states: from vulnerability to strengths. *Journal of Sustainable Tourism*. Vol.16, pp.491-510.
- Wongbusarakum, S. (2007). *The Urak Lawoi and the Complexity of Sustainable Resource Use: the Adang Archipelago, Andaman Sea, Thailand*. Ph.D Dissertation. University of Hawai.